

Harmadik emelet

A cselédlépcsőn ment fel már ötven éve, mindig, ahogy az anyja, akinek csak ott lehetett. Nem is bánta. Hozzászokott már a salétromos fal szagához, a pincéből a rozsdás vas mentén nedvesen felkúszó dohos párákhoz, szinte már szerette is. Ősz, megvénült idegenséggel nézte a felújított főlépcsőházat, a berácsozott ajtókat, a katedrálüveges konyhaablakokat. Ha ezek mesélni tudnának, gondolta. Ugyancsak nem élnének mögöttük olyan vidáman. Az elsőn megállt. Duzzadt lábait pihentetve megkapaszkodott a szűk, homályos fordulóban, és kettőt-hármat sóhajtott magában. A szatyrait is lerakta. A nap még megkente sárgával vékonyan a háztetőt, ahogy az anyja a rétest a tojással, de ez szinte már álomszerű volt, mint valami riasztó előjel, mielőtt beköszönt a sötét, az udvar behorpad, ahogy egy fáradt tüdő, és a ház belefúlad az éjszakába. Mire felér, beszürkül, befeketedik minden. Az emberek nem értik, persze, gondolta, ahogy felemelte a két cekkert, és elindult a harmadik felé. Az utcán is ülnek a kocsmák előtt, és nézik a meccset. Honnan gyűlnek össze ezek a férfitársaságok? Megriasztották a kollektív összemenekülés eme dülleszkedő béllal és némi izommal felpakolt nyájai. Drukkolnak. Hol a focinak. Hol a pénztárcának. Persze így is jobbak, mint a nők. A maró lelki nyűggel kisminkelt arcom, az a porított, simára kent közöny. Azt hihetném, gondolta, hogy a mai napig gyűjtögetnek. Ó és ha együtt vannak! A gondtalanság kappanhájai! A társasági éden. Úgy tudnak panaszkodni, mint a Méltóságos asszony, akihez az anyja járt ide, és akinek hat kristály likőrös készlete volt. Semmi sem változik. Hiába járt főiskolára, és lett tanítónő, ő is ugyanaz maradt. Lassan tipegett felfelé, már ahogy az ilyen vénasszonyok szoktak. Csöndben jött mindig, ahogy elmegy. Örökre lakatlan marad akkor a cselédlépcső, nem is baj, a korlát is öreg már, hangosan nyikorog, ha rátámaszkodik. Nem jár már erre senki, csak a történelem szaga. A harmadikon megint megállt. Két emeletet mindig egy szuszra ment felfele, ez afféle magánmaraton volt nála, kibírja-e a hentesnél a kutyának félretett csirkemaradékkal az utat? Sóhajtott a gangon, jó zsiros volt a levegő. Ez már a nyár, gondolta. Minden nyár első sóhajtása ilyen. Sűrű és nehéz. Még ötvenhét nyarán is ilyen volt. Aki bele nem fúl, annak szépek lesznek az elkövetkező hónapok. Letette a cekkereket. Éles fény vágott a szemébe, amikor nehézkesen felegyenesedett. Aztán sötét lett megint. A fény most a falon járt, mint valami lidérc. Imbolyogva végigszaladt a harmadik emeleti ablakokon, özvegy Kovács Ambrus ajtaján elidőzött egy kicsit, aztán merészen a földre csapott, és ott imbolygott végig a korlátokig. Ha nem vigyázok, kilakoltatnak, mondta a fénygömb az idősszony puffadt lábaihoz érve. Az megmozgatta a papucsban lábujjait, majd rémülten a szívéhez kapott. A gázt meg a villanyt már kikötötték, folytatta a fényfolt, és lassan felkúszott a pongyolán. Ne világítson a szemembe, Géza, kiáltotta el magát az asszony. A fényfolt dermedten pihent a ráncos bőrön, a hófehér hajon, aztán egy kattánás hallatszott, és sötét lett megint. Bocsánat, mondta Géza, azt hittem látott már messziről. Kell valami, ha tetszik érteni, amivel megyek, valami fény, ha már villanyom nincs. Né-

zen a szemembe, Géza, rivallt rá az asszony, hogy lehet ilyen tutyimutyi? Menjen és keressen valami munkát! Fiatalember, és hagyja, hogy a világ szégyene legyen. Igaz, még csak hatvan, bólogatott Géza, de nem lehetett látni, lehet, hogy csak ingatta a fejét. Csak a lámpa pántja zörgött a fején. Az asszony megenyhült. Elengedte a korlátot, és halkan közelebb hajolt. Jöjjön be, ha éhes, van délről leves. Megint megzörrent a fejlámpa, Géza valószínűleg bólintott. Örült, hogy sötét volt. Nem látszott öröme, zavara. Nem szeretne, ha látják. Az nálam *fősnileg* sem megy, szokta mondani. És maga, érdeklődött aztán udvariasan. Elég panasz, hogy élek, mondta az asszony száraz hangon. Mire vár, erőlködött a férfi. Erőt gyűjtök, Géza, felelte az asszony. Aztán mihez? A sötéthez, Géza. Azt a viharvert haragját, kiáltott Géza. Már elpárolgott a meghatódottsága. Ha egyszer így van, mondta az asszony. Nekem se sok jut. Na, jöjjön, együnk, Géza, tette hozzá, és lehajolt a szatyaiért. Már a kutya is éhes. Füstbe ment ez az élet, Géza, de minden füstben van valami szilárd, valami hamu, az vagyunk mi. Na jöjjön, mondta, és elindult a harmadik emelet hármasként lakás felé. Harminckét négyzetméter, leválasztva Méltóságos Abóthy asszony szalonjáról ezerkilencszázötvenhárom nyarán. Ide járt az anyja takarítani. Előkereste a kulcsot. Géza, jön? De csak egy kattanás volt hallható, aztán a fejlámpa fénye meglóduzott a falon. Szaladt egyenest a gang vége felé. Azonnal megyek, jött a válasz nagy sokára a messziből. Még egy lámpám nincsen, drága, de hozok gyertyát. Lássunk valamit legalább abból, amit eszünk. A fényfolt bekúszott egy sötét előszobába. Az asszony kinyitotta a zárat, és belépett a lakásba. Az egész harmadik emeleten álmosan elterpeszkedett az éjszaka.

Az elvégzetlen dolog

(Üvegházhatás)

Mégis, mióta nem működik, kérdezte bizalmatlan hangon az álmosan pislogó portástól. Tudja az ördög, böffent fel sapkája alatt a kövérkés férfi, aztán fáradtan neki-dörgölte hátát a régi plakátokkal kitapétázott farostnak. Menjen egyenest a téglafalig, ott aztán balra. Végig balra a trafók előtt, balra, egészen a gyáracsarnokig. Ott van, ha el nem vitték, amiről meg tudnék, ha csak nem álomban történt változás. Azzal rágyújtott egy cigarettára, ami tilos, de ide úgyse jár senki, csak olyanok, mint ez az idegen. Kíváncsiskodók. Nem tudta, nem érdekelte, mit akarnak. Azt se tudta, kié a telep, ki adja a bért, amit havonta kétszer megcímzett borítékban kézbesít neki egy alkoholista suhanc. Itt is lakik, jobb, mint a szállón. Elnézegeti a Dunát. Köszönöm, mondta az idegen, és becsukta maga mögött az ajtót, melynek üvegtábláit itt-ott furnér lemezekkel pótolták ki elég hézagosan, azokon a réseken szellőzött legalább, most is látszott, ahogy lomhán szívárogoz elő a füst. Körbenézett, aztán elindult hátra, a kihalt gyárudvaron át a téglafalig. Az őrbódé, mely első ránézésre aprónak mutatkozott, egyre nőtt, ahogy tőle távolodott. Érdekes egy élüzem építészete, gondolta, és összehúzta magán a zakót... A 2-es zsilipházat kereste, ipari műemlék, épült 1929-ben. Egy albumhoz fotózott mos-

tanában régi, használaton kívül helyezett egykori ipari létesítményeket. Már a szó is lenyűgözte, a magyar nyelv s a tervszerű, átgondolt élet minden szépsége felvonul benne, az isteni teremtés megvitatható alapvetéseitől kezdve a természetet legyőző emberi diadalig. Férfiak. Piros bádoglapon zománccal írva ez volt olvasható a téglafal aljában, az ajtó felett. Mellette mindjárt azt közölték, hogy 3. sz. *üzem, Üzemi terület, 2. sz. daru, Öltözők*. Benézett a kémlelőn. Nem látott férfiakat, darut sem, csak az önmagát megropantó acélt. Tört korlátokat, vasgerendák százait, melyek lassan felemészttve maguk könnyörtelenül megszüntetik a megőrzésükre bízott örök jelen időt, s lassú erjedéssel és valami felettük álló, szigorú törvénynek engedelmessé magukkal rántják majd a rendet, a behatároltat, a munkára foghatót, amit tudni és megtartani hivatottak voltak valamikor, vaskoruk reggelén. Az öreg bádogdobozból, amit azóta hordott magával, mióta megnyitott testű halottak képei rettegnek a cigarettákon, előbogarászott egy szálat, s rágyújtva tovább indult a fal mentén a bágyadtan, sárgaságosan csobogó napon a zsilip felé. Roszogott talpa alatt a murva vagy a kavics, tégladarabok ezrei csikordultak, bántotta fülét ez a hang, de nem volt mit tenni, a betont behordta már az elmúlás ezzel a salakkal, egykori élmunkások és alkoholisták naplopók kivert fogain, megőrlött csontjain járunk, nem is tudott menekülni a képtől, ahogy a csavarkulcs állcsúcson találja a kötekedő melóst egy pinceiroda íróasztala előtt, reccsen az állkapcsa, vért köp, de a vérnek már nincs nyoma, ha csak nem a rozsdá az, az alvadó rohadás, a korrózió, ami lassan felzabálja ezeket az építményeket is, ahogy ezek falták föl két gyárdudaszó között az életet, lassan, elégedetten, módszeresen. Hányingere volt. Eldobta a csikket, és rátaposott. Akkor, ahogy a parázs kialudt, tompa puffanást hallott, amit üvegcsörömpölés zaja követett. Aztán még egyet, majd megint egyet. Elindult a hang nyomában, szigetelőszalaggal betekert vezetékek kötege mentén haladt, melyek két emberrnyi magasan szaladtak oszloptól oszlopig a levegőben, s egészen úgy tűnt, ezek a sodronyok tartják egyben s mozdulatlanul a csarnokok tömegét, szinte még a bennük céltalan kerengő áram forró sisterségét is hallani lehetett. A kábelek egy utolsó, téglaborítású épületbe szaladtak, s ott eltűntek végérvényesen, talán ez volt a főépület, az Igazgatóság, innen már nem volt tovább. Ennek a megkoszosodott hodálynak az oldalában állt egy nagyjából negyvenéves férfi farmerben, pufajkás dzsekiben, fején fakult baseball sapkában, aki öklömnyi kövekkel dobálta talán a tárgyaló, talán a központi ebédlő porszürke ablakait. Nagyok voltak azok az ablakok, s az üvegek eléggé feszesen álltak a fémkeretben, úgy robbantak be egy-egy jól célzott dobás után, mintha gránát vetné széjjel őket. A földön bokamagasságban állt a törött üvegcserep. Közelebb ment a férfihoz, és megkérdezte, lefotóztathatja-e. Tőlem, felelte a sapkás egykedvűen, és dobott. A keze még lendületben volt, amikor már reccsent az üveg. Jó kép lett. Kér egy cigit, kérdezte aztán, miközben objektívet cserélt. A férfi barátságosan bólintott, letett két tégladarabot, s közelebb lépett. Rágyújtottak. Úgy tűnik, a sapkás is pihenni akart már kicsit, s mintha épeszű magyarázatra szorulna, amit művel, beszélni kezdett a pirosan parázsló cigaretta felett. Nem vagyok ám én vandál, kezdte. Nem én. Dolgozni is szeretek. Üveges vagyok, egyébként, Lajos, mondta kinyújtva a kezét, ahogy az apám. A másik is kezét adott, aztán mindketten bólintottak, és kifújták a füstöt. Értem, mondta az idegen. Apám egy éve halott, folytatta mélázva az üveges. Lehet, hogy ezeket is ő csinálta annak idején. Felmutatott az emelet felé. Én meg most bejezem a melót. Így van rendjén. Homályosan előderengett az égen a nap. Az idegen felnézett az ablakokra. Volt, amelyiknek csak a fele tört szét, cak-

kosan, élesen meredeztek a cserepek, volt, amelyiken áthaladt a kő, mint egy lövedék. A keretben maradt üvegdarabokon békésen sápadozott az őszi ég. Tudja, engem nem a munka fizikai része aggaszt, hanem a lelki, gondolkodott a sapkás hangosan. Hogy hol veszik el az ember abban, amit épít...? Kun vagyok, a kutat is kiemelem, ha kell, de az árnyékához én is kevés vagyok. Nehéz erre megoldást találni, tette hozzá összegezve a kimondottakat az elhallgatottakkal, és eldobta a cigit. No, de szólít a dolog. Azzal nehézkesen lehajolt pár kődarabért, a markába gyűjtötte, és kiegyenesedett. Célzott, majd hátralendítette a karját. Valahonnan harangszó hallatszott. Talán a víz hozta Óbuda felől. A sapkás keze megállt egy pillanatra a válla felett, majd megfeszültek az izmai, és dobott megint. Érte... az apámért teszem..., magyarázta még szelíden, aztán elnyomta hangját a lehulló üvegdarabok robaja. ◀

CSIKÓS ATTILA (1969) Budapesten élő író. Eddig hat kötete jelent meg. Számos színházi előadás dramaturgja, szerzője vagy irodalmi munkatársa. Az *Artér* című folyóirat alapítója.